

Etappp 11
Från alfa till Antigone

Staffan Edmar

Etapp 11

Presens, imperfekt och futurum av fyra **μι**-verb: τίθημι, δίδωμι, ἵστημι, ἵημι

Det sista avsnittet i verbläran är **μι**-verben. I grekiskan finns två verb-system: **ω**-verben med temavokal mellan stam och personändelse och **μι**-verben, där ändelserna i presens och imperfekt läggs till stammen utan temavokal.

I rutorna nedan visas **μι**-verbens personändelser i presens indikativ och i imperfekt indikativ. Verbens stam uppträder i vissa former med *lång vokal (längdstadium)*, i andra med *kort vokal (kortstadium)*. Vidare har dessa fyra **μι**-verb i sitt presenssystem **reduplikation**. Detta innebär att verbstammens inledande konsonant upprepas följt av vokalen **ι**: **τίθημι** 'jag ställer, lägger' (stam **θη, θε**), **δίδωμι** 'jag ger' (stam **δω, δο**), **ἵστημι** 'jag ställer' (stam **στη, στε***) och **ἵημι** 'jag skickar, kastar'**.

Presens: τίθημι, δίδωμι, ἵστημι, ἵημι (kortvokalisk stam i plur.)

jag ställer, lägger	jag ger	jag ställer	jag skickar, kastar
τίθη-μι	δίδω-μι	ἵστη-μι*	ἵη-μι**
τίθη-ς	δίδω-ς	ἵστη-ς	ἵη-ς
τίθη-σι	δίδω-σι	ἵστη-σι	ἵη-σι
τίθε-μεν	δίδο-μεν	ἵστα-μεν	ἵε-μεν
τίθε-τε	δίδο-τε	ἵστα-τε	ἵε-τε
τιθέ-ασι	διδό-ασι	ἵστασι	ἵασι

* **ἵστημι** 'jag ställer' (ur ***σιστη-μι** med upprepning av den första konsonanten **σ** + reduplikationsvokalen **ι**; **σ** framför vokal övergår till h-ljud, jfr septem/ἑπτὰ)

****ἵημι** 'jag kastar' (av stammen **η** bildas presens med reduplikation: **ηι-ηη-μι**; uddljudande **η** övergår till h-ljud och **ι** mellanvokalisk ställning försvinner nästa **η**)

Imperfekt: ἐτίθην, ἐδίδουν, ἵστην, ἵην (kortvokalisk stam i plur.)

jag ställde, lade	jag gav	jag ställde	jag skickade, kastade
ἐ-τίθη-ν	ἐ-δίδου-ν	ἵστη-ν*	ἵη-ν*
ἐ-τίθει-ς	ἐ-δίδου-ς	ἵστη-ς	ἵει-ς
ἐ-τίθει	ἐ-δίδου	ἵστη	ἵει
ἐ-τίθε-μεν	ἐ-δίδο-μεν	ἵστα-μεν	ἵε-μεν
ἐ-τίθε-τε	ἐ-δίδο-τε	ἵστα-τε	ἵε-τε
ἐ-τίθε-σαν	ἐ-δίδο-σαν	ἵστα-σαν	ἵε-σαν

*Augmentet utgörs av en förlängning av begynnelsevokalen

Beträffande **μι**-verben måste du - liksom beträffande **ω**-verben - känna till verbstammen för att kunna bilda t.ex. tempus som futurum, aorist eller perfekt. Varje tempus har sina karaktärsdrag (t.ex. *futurum σ*). Olika modus har vidare sina kännetecken: konjunktiv hade *lång* tema-vokal (**ω, η**) och optativ utmärks av ett speciellt märke **ι**.

Sigmatiskt futurum (utan presensreduplikationen!): **θήσω** 'jag ska ställa, lägga', **δώσω** 'jag ska ge', **στήσω** 'jag ska ställa', **ήσω** 'jag ska kasta'

Presens infinitiv: **τιθέναι** 'ställa, lägga', **διδόναι** 'ge', **ιστάναι** 'ställa', **ίέναι** 'skicka, kasta'

Presens particip aktivum:

nom. τιθείς, τιθείσα, τιθέν,	gen. τιθέντος, τιθείσης, τιθέντος
nom. διδούς, διδοῦσα, διδόν,	gen. διδόντος, διδούσης, διδόντος
nom. ιστάς, ιστάσα, ιστάν,	gen. ιστάντος, ιστάσης, ιστάντος
nom. ίείς, ίείσα, ίέν,	gen. ίέντος, ίείσης, ίέντος etc.

Böjningarna av dessa verb kan studeras ytterligare i S 69 och BJ 152-153!

Uppgift 11:1 Översätt följande meningar:

1 Ὑποτιθείς ἐλπίδα εἰς νίκην με ἤγαγες.

2 Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς.

1 ὑποτίθημι jag ställer under, inger; ὑποτιθείς presens particip
ἐλπίς, ἶδος, ἦ hopp - ἄγω, ἄξω, ἤγαγον, ἦχα jag för

2 δαρεικός, οὐ, ὄ persiskt guldmynt, dareik - μύριοι, αἱ, α

10 000

Tre μι-verb har kappa-aorist

Aorist för **τίθημι**, **δίδωμι**, **ἵημι** bildas med **κ** jämte personändelserna **-α**, **-ας**, **-ε** etc. (se nedan). Stamvokalen är lång för personerna i singularis men är ofta kort för personerna i pluralis och då utan **κ**:

ἔθηκα jag ställde	ἔδωκα jag gav	ἤκα jag kastade
ἔθηκας	ἔδωκας	ἤκας
ἔθηκε	ἔδωκε	ἤκε
ἔθεμεν	ἔδομεν	εἶμεν
ἔθετε	ἔδοτε	εἶτε
ἔθεσαν	ἔδοσαν (ἔδωκαν)	εἶσαν

Aorist infinitiv: **θεῖναι** 'ställa', **δοῦναι** 'ge', resp. **εἶναι** 'kasta'

Aorist particip aktivum:

<i>nom.</i> θείς, θείσα, θέν,	<i>gen.</i> θέντος, θείσης, θέντος etc.
<i>nom.</i> δούς, δοῦσα, δόν,	<i>gen.</i> δόντος, δούσης, δόντος etc.
<i>nom.</i> εἷς, εἶσα, ἔν,	<i>gen.</i> ἔντος, εἷσης, ἔντος etc.

Inskrift i Delfi: ΔΕΛΦΟΙ ΕΔΩΚΑΝ ΧΙΟΙΣ ΠΡΟΜΑΝΤΕΙΗΝ
DELFI GAV ÅT CHIOSMEDBORGARE FÖRTUR [beträffande rätt att rådfråga oraklet]

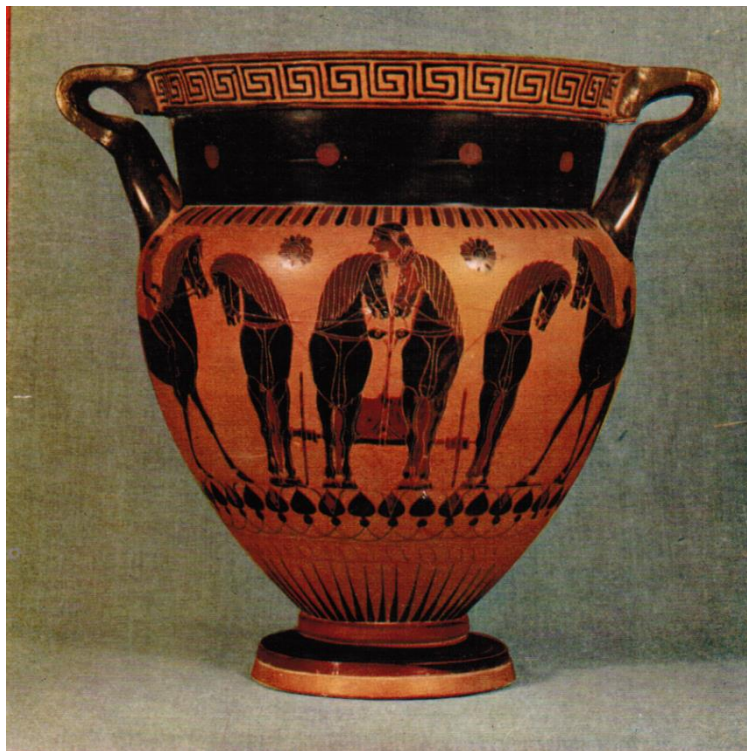
Uppgift 11:2 Översätt dessa meningar:

- 1 Οἱ στρατιῶται Κύρω δῶρα προθέντι ἠδέως εἶποντο.
- 2 Εἰς τὴν ἀποθήκην οἱ ἄνδρες τὰ ὄνια ἀπέθεσαν.

- 1 **προ-τίθημι** jag ställer fram, överlämnar, **προθέντι** *aor. particip aktivum* - **ἔπομαι** (< *σεπομαι, lat. sequor) jag följer *m. dat.*, **εἶποντο** *imperfekt* (< *εσεποντο) - **ἠδέως** *adverb* gärna
- 2 **ἀποθήκη, ης, ἡ** magasin - **ἀποτίθημι** jag lägger ner, sätter bort, placerar (*samma morfem i båda orden!*) - **ὄνια, τά** varor

*Huvudet på en marmorstaty som kallas 'den blonde efeben'
(efeb är en yngling i de övre tonåren). Ca 480 f.Kr.*

*Svartfigurigt blandningskärl som framifrån visar vagn dragen av fyra hästar
och huvudet av en körsven. På båda sidor om vagnen en ryttare. Ca 540 f.Kr.*

11:3 Den som gapar efter mycket ...

- 1 Κύων κρέας ἔχουσα ποταμὸν διέβαινε.
- 2 Θεασαμένη δὲ τὴν ἑαυτῆς σκιὰν κατὰ τοῦ ὕδατος ὑπέλαβεν ἕτεραν κύνα εἶναι μείζον κρέας ἔχουσαν.
- 3 Διόπερ ἀφείσα τὸ ἴδιον ὄρμησεν ὡς ἀφαιρησομένη τὸ κρέας ἐκείνης.
- 4 Συνέβη δ' αὐτῇ ἀμφοτέρων στερηθῆναι.

-
- 1 κύων, κυνός, ὁ, ἡ hund - κρέας, τό (*i nom. o. ack.*) köttstycke - ἔχω jag har- ποταμός, οὗ, ὁ flod - δια-βαίνω jag går över, *fut. medium* δια-βήσομαι, *rotaorist* δι-έβην
 - 2 θεάομαι jag ser - ἑαυτῆς *reflexivt pronomen fem. gen.*, se S 51, BJ 117 = 'sin' - σκιά, ἄς, ἡ skugga, spegelbild - κατὰ *prep. m. gen.* 'i' - ὕδωρ, ὕδατος, τό vatten - ὑπο-λαμβάνω jag antar, *fut. medium* ὑπο-λήψομαι, *tematisk aor.* ὑπ-έλαβον (styr ackusativ med infinitiv: 'att det var en annan hund ...')
 - 3 διόπερ därför - ἀφ-είσα *aor. part. fem. nom.* av μι- verbet ἀφ-ίημι jag släpper: 'efter att ha släppt' eller 'släppte hon ... och' ἴδιος, η, ον egen ('det egna köttstycket') - ὄρμάω jag sätter i rörelse, skyndar - ὡς förstärker vid *fut. particip* avsikten: '(för) att ...' ἀφ-αιρησομένη är *fut. part. medium* till verbet ἀφ-αιρέω 'jag tar bort', i *medium* 'rycker till mig' τὸ κρέας 'köttstycke' ἐκείνης 'den där hundens'; jfr ἐκεῖνος, η, ο
 - 4 συμ-βαίνει det inträffar, *opersonligt m. dat.* 'för': *fut. medium* συμ-βήσεται, *rotaor.* συν-έβη - ἀμφότερος, η, ον båda στερ-ίσκω jag berövar, *med gen.*; verbets bas är στερ- alternativt στερε-: *aorist passivum* heter ἐ-στερή-θην στερηθῆναι är *aor. infinitiv passivum*: 'Det hände för denna (dvs. hunden) att [den] beröva[de]s båda (köttstyckena)'.

11:4 Bonden och hans söner

- 1 Γεωργός τις, μέλλων αποθνήσκειν καὶ βουλόμενος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας λαβεῖν πείραν γεωργίας, προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἔφη·
- 2 "Παῖδες, ἐγὼ μὲν ἤδη ἐκ τοῦ βίου ἐξέρχομαι, ὑμεῖς δ', ἐὰν ζητήσητε, εὕρησετε πάντα, ἃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ κέκρυπται."
- 3 Ὅτι οἱ παῖδες οὖν νομίζοντες θησαυρὸν ἐκεῖ που κρυπτόν εἶναι, πᾶσαν τὴν τῆς ἀμπέλου γῆν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς κατέσκαψαν.
- 4 Καὶ θησαυρῶ οὐ περιέτυχον, ἡ δὲ ἄμπελος, καλῶς κατασκαφεῖσα, πολλαπλάσιον καρπὸν ἀνέδωκεν.
- 5 Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ὁ κάματος θησαυρὸς ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις.

-
- 1 γεωργός, οὗ, ὁ bonde, *jfr Georg* - τίς, τί *enklitiskt* någon, 'en' μέλλω + *infinitiv* jag står i begrepp, ska - ἀποθνήσκω jag dör βούλομαι jag vill *verb i medium*, βουλήσομαι, ἐβουλήθην, βεβούλημαι - πείρα, ας ἡ erfarenhet: πείραν λαμβάνειν *med gen.* 'skaffa erfarenhet av' - γεωργία, ας, ἡ jordbruk προσ-καλέω jag tillkallar, kallar till mig - ἔφη han sade
 - 2 ἤδη nu, redan - βίος, ου, ὁ liv, *jfr biolog* - ἐξ-έρχομαι jag går bort, -ἐλευσομαι, -ἦλθον - ἐὰν = εἰ ἂν 'om'; bisatsen har ἂν + aorist konjunktiv (*lång temavokal: η*), när huvudsatsen har futurum, det s.k. futurfallet, S 126,2 eller BJ 290:5 - ζητέω jag söker εὕρισκω jag finner εὕρησω, εὔρον, εὔρηκα - ἄμπελος, ου, ἡ vingård - κρύπτω jag gömmer, *jfr kryptisk*; κέκρυπται *perf. pass.*
 - 3 οὖν alltså - θησαυρός, οὗ, ὁ skatt - ἐκεῖ där - πού *enklitiskt adv.* någonstans - κρυπτός, ἡ, ὄν gömd - μετὰ *prep. med ack.* efter ἀποβίωσις, εως, ἡ död - κατα-σκάπτω (<*σκαπ-ι-ω) jag gräver upp
 - 4 περι-τυγχάνω jag träffar på, *med dat.* -τεύξομαι, -ἔτυχον καλῶς bra - κατα-σκαφεῖς, κατα-σκαφεῖσα, κατασκαφέν *aor. particip passivum av aor. passivum* κατ-εσκάφην (<κατα-σκάπτω) πολλαπλάσιος, ον mångfaldig (t större) - καρπός, οὗ, ὁ frukt, avkastning - ἀναδίδωμι jag ger, frambringar, ἀναδώσω, ἀνέδωκα *Observera kappa-aoristen* ἔδωκα *av av mi-verbet* δίδωμι 'jag ger'
 - 5 μῦθος, ου ὁ saga - δηλόω jag visar - κάματος, ου, ὁ ansträngning

11:5 Den barmhjärtige samariern

Participkonstruktionerna kursiverade

- 1 Ἴνθρωπός τις κατέβαινε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσαν, οἱ - καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες - ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ.
 - 2 Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινε ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρήλθεν.
 - 3 Ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν.
-

- 1 **κατα-βαίνω** jag går ned, -βήσομαι, -έβην, -βέβηκα
ἀπὸ *prep. m. gen.* 'från' - **εἰς** *prep. m. ack.* 'till' - ληστής, οὗ, ὁ
rövare - **περι-πίπτω** jag stöter på (någon), råkar ut för, *m. dat.*, -πεσοῦμαι, -ἔπεσον, -πέπτωκα - **ἀπ-έρχομαι**
jag går bort, avlägsnar mig - **ελεύσομαι**, -ἦλθον, -ἐλήλυθα
ἀφ-ίημι jag släpper, lämnar, -ήσω, -ήκα, -εἶκα
ἀφέντες *aor. particip (stam ἐ+ντ), se kappa-aorist* - ἡμιθανής, ἐς
halvdöd, se böjningen av adjektivet **σαφής** 'tydlig'
De två participkonstruktionerna inom tankstreck översätts så här:
καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες *aor. part.*
'sedan de både slitit av honom kläderna och pryglat honom'
ἐκδύω jag klär av - **πληγή, ἥς, ἡ** slag - **ἐπι-τίθημι**
jag lägger, sätter på, tillfogar - **θήσω, -έθηκα, -τέθηκα**
ἐπι-θέντες *aorist particip (stam θε+ντ), se kappa-aoristerna*
- 2 **κατά** *prep. m. ack.*, här 'av' - **συγκυρία, ας, ἡ** tillfällighet
ἱερεὺς, ἕως, ὁ präst - **ὄραω** jag ser, **ὄψομαι, εἶδον,**
ἑώρακα: ἰδὼν den tematiska aoristens particip utan augment
ἀντιπαρ-έρχομαι jag går förbi, -ελεύσομαι, -ἦλθον
-ἐλήλυθα
- 3 **ὁμοίως** på samma sätt, likaledes - **Λευίτης, ου, ὁ** levit,
leviterna var en av Israels 12 stammar, med prästerliga förpliktelser - **Σαμαρίτης, ου ὁ** samarier, samarit, ringaktat folkslag
κατά *prep. m. ack.* 'längs, till' - **τόπος, ου, ὁ** plats

- 4 Σαμαρίτης δέ τις *όδεύων* ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη.
- 5 Καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον.
- 6 Ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.
- 7 Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὃ τι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. (*Luk. 10: 30-35*)

- 4 *όδεύω* jag reser - κατ' αὐτόν 'till platsen' - σπλαγχνίζομαι *pass.* jag fylls av medlidande ἐ-σπλαγχνίς-θην *aor. passivum* 'jag fylldes av medlidande'. Före χ uttalas γ som äng-ljud.
- 5 προσ-έρχομαι jag går fram - κατα-δέω jag förbinder τραῦμα, ατος, τό sår - ἐπι-χέω jag ljuter, håller ἔλαιον, ου, τό olja, olivolja - οἶνος, ου, ὁ vin
- 6 ἐπιβιβάζω jag sätter på - ἴδιος, α, ον egen, jfr idiot κτήνος, ους, τό egendom, här åsna - ἄγω jag för, ἄξω, ἤγαγον, ἦχα - πανδοχεῖον, ου, τό värdshus ἐπιμελέομαι *passivum m. gen.* jag har omsorg om, sköter om
- 7 ἡ αὔριον (ἡμέρα) morgondagen, morgonen - ἐπί 'mot, på' ἐκ-βάλλω jag kastar ut, tar fram, -βαλῶ, -έβαλον -βέβληκα - δηνάριον, ου, τό denar (romerskt mynt) δίδωμι jag ger, δώσω, ἔδωκα, δέδωκα - πανδοχεύς, ἔως, ὁ värdshusvärd - ἀγορεύω jag talar ἐρῶ, εἶπον ἐπιμελήθητι *imperativ aor. passivum* sköt om, *m. gen.* - ὃ τι *allmänt rel. pron.* vad helst som - προσ-δαπανάω jag lägger ut ytterligare - Bisatsen har ἂν + konjunktiv när huvudsatsen har futurum, det s.k. futurfallet, S 126,2 eller BJ 290:5 - ἐν *prep. m. dat.* 'på, (in)vid' - ἐπ-αν-έρχομαι jag kommer tillbaka: ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι με *substantiverad infinitivfras i dativ, styrd av ἐν:* vid mig att återkomma, 'vid min återkomst' - ἀπο-δίδωμι jag ger tillbaka, betalar

F A C I T

Uppgift 11:1

- 1 Genom att inge hopp förde du mig till seger.
- 2 Kyros ger åt honom 10 000 dareiker.

Uppgift 11:2

- 1 Soldaterna följde gärna Kyros, när han lämnat gåvor (till dem).
- 2 Männen placerade varorna i magasinet.

11:3 Den som gapar efter mycket

- 1 En hund, som bar på ett köttstycke, gick (på en bro) över en flod.
- 2 Då hunden sett sin egen spegelbild i vattnet, trodde den att det var en annan hund som hade ett större köttstycke.
- 3 Därför släppte den sitt eget köttstycke och skyndade (för) att rycka till sig den där andra hundens köttstycke.
- 4 Då inträffade för denna (hund) att berövas båda köttstyckena.

11:4 *Bonden och hans söner*

- 1 En bonde, som närmade sig livets slut och som ville att hans söner skulle skaffa erfarenhet av att bruka jord, kallade dem till sig och sa:
- 2 'Söner, jag är nu på väg att lämna jordelivet men ni kommer att finna allt (*neutr. plur.*) som är gömt i vingården, om ni söker (*aorist konj.*)'
- 3 Eftersom sönerna trodde att en skatt var gömd där någonstans, grävde de efter faderns död upp all mark i vingården.
- 4 De träffade inte på någon skatt men vingården, som grävts upp på ett förträffligt sätt, gav mångfaldigt större frukt/avkastning.
- 5 Fabeln visar att ansträngning är en skattkammare för människorna.

11:5 Den barmhärtige samariern

- 1 En man var på väg från Jerusalem ner till Jeriko och råkade ut för rövare, som - efter att ha slitit av honom kläderna och pryglat honom - lämnade honom halvdöd och försvann.
- 2 Av en tillfällighet reste en präst på denna väg men när han sett mannen, skyndade han förbi honom.
- 3 När också en levit kommit till platsen och sett mannen, skyndade han på samma sätt förbi honom.

- 4 Men en samarier, som var på resa, kom till platsen och när han sett mannen, fylldes han av medlidande.
- 5 Han gick fram och förband hans sår, samtidigt som han göt olja och vin (på dem).
- 6 Sedan samariern satt mannen på sin egen åsna, förde han honom till ett värdshus och skötte om honom.
- 7 Efter att på morgonen ha tagit fram två denarer gav han dem till värdshusvärden och sade: 'Sköt om honom, och vad (helst) som du ytterligare lägger ut (*aorist konjunktiv*), ska jag betala det till dig vid min återkomst (när jag kommer åter)'.

Slutuppgift 11

När du är färdig med etappens övningsuppgifter 11:1-11:5, är det dags att översätta följande meningar!

Använd - om det behövs - den alfabetiska ordlistan i Från alfa till Antigone!

1 **Δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινήσω τὴν γῆν.** (*Arkimedes i Syrakusa*)

δός *aorist imperativ* 'ge' (aoriststam **δο** av presens **δίδωμι**) - **που** (en fast punkt) där **στῶ** *aorist konj.* 'kan stå' av rotaoristen **ἔστην** jag ställde mig - **κινέω** jag sätter i rörelse, rubbar (ur dess läge)

2 **Οὐκ ἔστι δις εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐμβῆναι.** (*Herakleitos*)

ἔστι det är möjligt - **δις** två gånger - **αὐτός** (*med bestämd artikel*) samma - **ἐμβαίνω** jag går in/ner

3 **Ὁ γέγραφα, γέγραφα.** (*Pontius Pilatus*)

4 [*Aristoteles*] **ἔφη τὰς μὲν ῥίζας τῆς παιδείας εἶναι πικράς, τὸν δὲ καρπὸν γλυκύν.**

ρίζα, ης, ἡ rot - **παιδεία**, ας ἡ undervisning, kunskap - **πικρός**, ἡ, ὄν bitter - **καρπός**, οὔ, ὁ frukt - **γλυκύς**, **γλυκεῖα**, **γλυκύν** söt, ljuv